

Hayatını cinsel akt ile kazanan kadınların aile özellikleri

Meltem EFE SEVİM,¹ Salih Yaşar ÖZDEN,² İ. Lütfi YARGIÇ³

ÖZET

Amaç: Fahişelik dünyanın en eski mesleğidir. İnsan cinsel davranışları arasında tarih boyunca çok fazla dikkati çekmiştir. Ancak aynı oranda hem merak edilmiş hem de yok sayılmıştır. Fahişeliğe objektif olarak yaklaşmak, içinde yaşanılan ailenin sosyodemografik özelliklerini belirlemek çalışmamızın amacı olmuştur. **Yöntem:** Bu amaçla Karaköy genelevinde çalışan 50 kadına sosyodemografik anket formu verilmiştir. **Sonuç:** Sonuç olarak, içinde yaşanılan ailenin parçalanmış olduğu, çok erken yaşta annenin ölüm nedeniyle kaybının olduğu, erken evliliklerin fazla olduğu bulunmuştur. (*Anadolu Psikiyatri Dergisi 2004; 5:11-15*)

Anahtar kelimeler: fahişe, aile, cinsellik

The family features of prostitutes

ABSTRACT

Prostitution is the oldest job on the universe. All the times human is interested in prostitution. We try to look prostitution objectively; aim of this study is to describe the sociodemographic family features of the prostitution. We gave sociodemographic forms to 50 women who work in Karaköy. As conclusion, we found early death of mothers, the destroyed families, youth marriages among the prostitutions. (*Anatolian Journal of Psychiatry 2004; 5:11-15*)

Key words: prostitutes, family, sex

GİRİŞ

Fahişelik mesleği ile ilgili yapılmış pek çok çalışma Kinsey'in tanımına göre düzenlenmiştir. Bu tanıma göre, bu işi yapan kişi, seçicilik göstermeden para karşılığında cinsel ilişkilere girer. Bu özelliklere duygusal tarafsızlığın eklenmesi tartışmalıdır, genelde duygusal tarafsızlık tanım dışı bırakılır. Bu mesleğin tarihçesi cinselliğin tarihçesine dayanır.^{1,5} Fuhuşun kökenine çok yönlü bir yaklaşım gerekmektedir. İçinde yetişilen aile daha çok parçalanmış, sosyal ve ekonomik başarısızlığa uğramış,

kötüye kullanımın fazla olduğu ailelerdir.^{1,9} Aile içinde cinsel tacize uğrayan kız çocuklarının bu mesleğe başlamasının kaderine boyun eğme davranışı olabileceği düşünülmüştür.¹¹ Erken yaşlarda anne kaybı yaşayan kız çocuğunun babaya yönelmesi ile aradığını bulamayınca acı çekmek için kendisini aşağıladığı, bu meslek ile çocukluk çağında elde edilemeyen sevgi ve güvencenin yakalanmaya çalışıldığı ileri sürülmüştü.⁸

Dünyanın en eski mesleği olarak bilinen bu mesleğe karşı ön yargılı davranışların halk arasında olduğu

¹ Uzm.Dr., ² Doç.Dr., Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İSTANBUL

³ Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, İSTANBUL

Yazışma adresi: Dr. Meltem EFE SEVİM, Zuhuratbaba Mah. Bakır SK, No.11/3 Bakırköy/İSTANBUL

E-posta: efesevim@yahoo.com

kadar, bilimsel çevrelerde de olması ilginçtir. Bu konu ve meslek ile ilgili yapılmış çalışmaların azlığı da oldukça dikkat çekicidir. Çağlardır olumsuz değer yargıları yüklenen bu konu ve mesleği, sosyal açıdan değerlendirmek, içinde yaşanılan aileyi incelemek, risk guruplarına psikososyal yönden oluşturulabilecek destek guruplarını belirlemek araştırmanın amacı olmuştur.

GEREÇ VE YÖNTEM

İstanbul Karaköy Genelevi'nde vesikalı olarak çalışan 395 kadına görüşme teklif edilmiş olup, görüşmeyi kabul eden 50 kadın çalışmamıza alınmıştır. Görüşmeyi kabul etmedikleri için araştırmaya alınamayan diğer kadınların yaş ortalaması, ortalama çalışma yılları ve vesika alma yaşları gurubunki ile uyumlu bulunmuştur.

Kontrol grubu olarak İstanbul'daki bir devlet hastanesinde yatarak tedavi gören hastaların, tek eşli olarak yaşadığını ifade eden bayan refakatçilerinden, içinde yetişilen ailelerin sosyodemografik özellikleri, eğitim seviyeleri olgulara denk olan kadınlardan olguların yaş grubuna denk olanların hepsine görüşme teklif edilmiş, kabul eden 50 kişi görüşmeye alınmıştır. Çalışmaya katılan tüm olgulara çalışmamızın amacı anlatılmıştır. Olgulara özellikle ailelerini irdeleyen sosyodemografik anket formu verilmiş, istatistiksel değerlendirme olarak χ^2 ve t testi uygulanmıştır. Anlamlılık için 0.05 sınır olarak kabul edilmiştir

BULGULAR

Olgu ve kontrol grubunun aile özelliklerine ait veriler aşağıda sunulmuştur. Olguların %30'u Marmara, %20'si Güneydoğu Anadolu, %18'i Karadeniz, %10'u Akdeniz, %8'i Ege, % 8'i İç Anadolu, % 6'sı Doğu Anadolu Bölgesi doğumlu idi.

Gerek olguların (%52), gerekse kontrol grubunun (%70) yarısından çoğunun orta derecede ekonomik düzeyi olan ailelerden geldiği, iki grup arasında bu açıdan anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($\chi^2=5.06$, $df=3$, $p=0.065$).

Hane halkı sayısının ortalaması olgularda 6.70 ± 2.66 , kontrol grubunda 6.54 ± 2.30 olarak bulunmuştur. ($t=0.32$, $df=98$, $p=0.77$).

Çekirdek aile dışında üvey anne, üvey baba büyük

anne, büyükbaba gibi kişilerin yer aldığı ailelerde büyüme öyküsü olgularımızda %78 olup bu konuda kontrol grubuyla anlamlı farklılığın olduğu bulunmuştur ($\chi^2=40.47$, $df=19$, $p=0.038$).

İki grup arasında babaların sağ olup olmaması yönünden anlamlı fark olmayıp olgularda %46, kontrol grubunda %58 oranında babaların halen sağ olduğu bulunmuştur ($\chi^2=2.05$, $df=2$, $p=0.078$).

Babaların meslek dağılımına bakıldığında olguların babalarının daha çok memur ve esnaf olduğu (%56), kontrol grubunun babalarının ise daha çok işçi ve çiftçi (%40) olduğu bulunmuştur ($\chi^2=15.76$, $df=5$, $p=0.042$).

Eğitim durumları anne ve baba için, her iki grupta çoğunlukla ilkokul olarak bulunmuştur. Eğitimsizlik oranı her iki grupta annelerde daha fazla bulunmuştur.

Annenin mesleklerine bakıldığında gerek olguların (%88), gerekse kontrol grubunun (%96) annelerinin çoğunlukla ev hanımı olduğu bulunmuştur. Bu mesleği yapan anneye rastlanmamıştır.

Anne ölümü olgularda %46 iken, kontrol grubunda sadece %8'di ($\chi^2=18.31$, $df=1$, $p<0.001$).

Tablo 1. Anne öldüğünde kişinin yaşı

	Olgu grubu %	Kontrol grubu %
Anne yaşıyor	54	92
0-4 yaş	16	0
5-9 yaş	6	0
10-14 yaş	4	0
15-19 yaş	2	0
20-24 yaş	14	0
25-29 yaş	4	4
30 yaş üstü	0	4

$$\chi^2=21.16, df=7, p=0.014$$

Kardeşlerin özelliklerine bakıldığında, 4 ve 4'ün üzerindeki çocuğa sahip olan ailelerin oranı olgu-

larda %64, kontrol grubunda %76 olarak bulunmuştur. Kardeşler arasındaki sıralamada olgu ve kontrol grubu arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Her iki grupta kardeşlerin çoğunlukla esnaf veya işçi olduğu, eğitim durumlarının da denk ya da daha fazla olduğu bulunmuştur. Kardeşlerde bu mesleği yapana rastlanmamıştır.

Ailede çocuğa en fazla şefkat gösteren kişi olgularda %36, kontrol grubunda %56 oranında anne olup, olgularda anne dışında baba, büyükanne ve büyükbaba şefkati ile büyüme yarıdan fazla idi ($\chi^2=6.60$, $df=5$, $p=0.08$).

Ailedeki şefkat kontrol grubunda %94 güvenilir ve tutarlı iken, olgularda bu oranın %64 olması ve %36 oranında da şefkatin güvenilir ve tutarsız bulunması iki grup arasındaki şefkatin nitelik farklılıklarını ortaya koymaktadır ($\chi^2=16.64$, $df=2$, $p=0.022$).

Çocukluk dönemindeki arkadaşlık ilişkilerine bakıldığında, olgularda %22, kontrol grubunda %4 oranında arkadaş grubuna katılımın olmadığı, arkadaş grubuna katılım olanlarda da olumsuz gruba katılım oranının olgularda %10, kontrol grubunda %2 oranında olduğu bulunmuştur ($\chi^2=15.17$, $df=3$, $p=0.024$).

Adölesan dönemindeki arkadaşlık ilişkilerine bakıldığında, olgularda %42, kontrol grubunda %4 oranında gruba katılımın olmadığı, gruba katılım olanlarda da olumsuz gruba katılım oranının olgularda %24, kontrol grubunda %2 olduğu bulunmuştur ($\chi^2=46.07$, $df=4$, $p<0.001$).

Cinsel bilgilerin öğrenildiği kişiler her iki grupta da yarıdan fazla oranda eşlerdi.

Olguların %98'inin, kontrol grubunun %80'inin ailesinin çocukların cinsel meraklarına karşı engelleyici ve gizleyici bir tutum takındıkları bulunmuştur.

Anne ve babalarının anlaşmazlıklarını çözmeye yollarına bakıldığında, olgularda fiziksel şiddet %42 iken, kontrol grubunda %14; dayakla korkutma olgularda %24 iken, kontrol grubunda %44 olarak bulunmuştur ($\chi^2=23.66$, $df=6$, $p=0.016$).

Olguların %48'i çocukluk döneminde sık olarak cezalandırıldıklarını ifade ederken, kontrol grubunda ise bu oran %12 idi ($\chi^2=26.54$, $df=3$, $p=0.024$).

Aile içi fiziksel tacizde saldırganın olgularda %44,

Tablo 2. Olguların çocukken terbiye edilme şekilleri

	Olgu gr. %	Kontrol gr. %
Azarlama	34	58
Haklarını kısıtlama	16	18
Tokat atma	2	12
Kötü söz söyleme	0	0
Vurma	48	12

$$\chi^2=26.27, df=1, p=0.032$$

kontrol grubunda %12 oranında baba olduğu saptanmıştır ($\chi^2=27.38$, $df=7$, $p=0.018$).

Her iki grupta şiddete maruz kalanların büyük bir çoğunluğunu anneler oluşturuyordu.

Aile içinde yaşanan şiddetin her iki grupta da çocuğu çok fazla üzdüğü bulunmuştur.

Kişinin 16 yaşından küçük olduğu bir dönemde ölüm, ayrılık, boşanma, hastalık gibi sebeplerden dolayı aile bireylerinden herhangi birini kaybetme öyküsü olgularda %52, kontrol grubunda ise %10'du ($\chi^2=20.6$, $df=1$, $p=0.025$).

Evden ilk ayrılma yaşının ortalaması olgularda 15.88 ± 2.71 , kontrol grubunda 19.09 ± 3.10 olarak bulunmuştur ($t=-5.35$, $df=92$, $p=0.04$).

Evden kaçma girişimi olgularda %54, kontrol grubunda %10 olarak bulunmuştur ($\chi^2=22.24$, $df=1$, $p<0.001$).

Evden ayrılma nedenlerine bakıldığında, evlilik nedeniyle ayrılmanın kontrol grubunda %90, olgularda %50 olduğu; olgularda kaçma, kaçırılma, zorla evlilik, evlilik ardı kaçma gibi nedenlerle ayrılmanın %40 oranında olduğu bulunmuştur ($\chi^2=32.99$, $df=9$, $p=0.035$).

Aile kuralları olgularda %76 oranında tutarsız ve belirsiz iken, kontrol grubunda bu oran %20 olarak bulunmuştur ($\chi^2=18.91$, $df=2$, $p<0.001$).

Evde kuralları koyan kişi her iki grupta baskın olarak baba olup bu oran olgularda %54, kontrol grubunda %84'tü.

Tablo 3. Evden ilk ayrılma nedeni

	Olgu gr. %	Kontrol gr. %
Ayrılmamış	0	12
Evlilik	50	76
Kaçma	24	2
Kaçırılma	6	0
İş	4	0
Öğrenim	0	6
Diğer	6	2
Yanıtsız	0	2
Evlilik ardı kaçma	8	0
Zorla evlilik	2	0

$$\chi^2=32.99, df=9, p<0.001$$

Cinsel taciz: On altı yaş öncesinde aile içinden birisinin cinsel tacizine uğrayan olguların oranı %8 olup, olguların olay sırasındaki yaş ortalamaları 16.75 ± 9.43 , tacizin sayısı 7.3 ± 0 olarak bulunmuştur. Saldırgan %2 oranında baba, %2 oranında üvey kardeş, %4 oranında ise eve sık gelen birinci derecede akraba olarak bildirilmiştir. Taciz biçiminin tüm olgularda tecavüz/tecavüz girişimi olduğu, bu olayın kişinin yaşamını çok kötü etkilediği ve kimseye anlatılamadığı vurgulanmıştır. Aile dışından biri tarafından yapılan cinsel taciz olgularda %20, kontrol gurubunda %2 oranında bulunmuştur ($\chi^2=8.27, df=1, p<0.001$). Yaş ortalaması 13.6 ± 2.11 olup tacizin biçimi olgularda %90 oranında tecavüz, kontrol gurubunda tecavüz girişimi olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu meslekteki yaşanan patolojinin bu kişilerin yaşamını sürdürmesini sağlayan savunma düzenekleri olduğu düşünüldüğünde, bu patolojinin oluşumundaki temel yapı içindeki aileyi araştırmanın önemi ortaya çıkmaktadır.⁶ Melissa Farley ve Norma Hotaling 1995 yılında yaptıkları bir çalışmada, bu meslekteki kadınların çoğunun çocukluk

çağı anılarını çok acı olduğunu söyleyip hatırlamak istemediklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda inkar mekanizmasını kullanmalarının da doğru cevap vermelerini engellediği vurgulanmıştır.⁶ Bu meslek genelde evde başlayan kötüye kullanımın devamıdır.^{10,13} Cinsel travma kadının kimlik oluşumunu baştan önlemiştir.¹² Kelly Weisber bu mesleği seksüel olarak kötüye kullanılan kızların hayatta kalma stratejisi olarak adlandırmıştır

Kadını fuhuşa götürebilecek faktörler, kırsal kesimden kente göç, ülkeler arası göç, erken cinsel deneyim, düşük eğitim düzeyi, ekonomik nedenler, uyuşturucu madde kullanımı, yetişilen ailenin özellikleri ve kötüye kullanım olarak özetlenebilecek karmaşık sistemlerle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu karmaşık sistemlerin sonucu olabilen fahişelik kavramını incelerken, çocukluğun geçtiği aile özelliklerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden aile özelliği öncelikle incelenmiştir.

Bu meslek ve fuhuş kavramını sadece ekonomik sıkıntılara bağlamanın yanlış olduğu düşünülmüştür. Davis, ekonomik faktörün fahişeliğe başlamada tek etken olmadığını, daha çok fuhşun örgütleniş biçiminde ve yayılmasında önemli rol oynadığını öne sürmüştür.⁴

Olgu ve kontrol gurubunun ailelerinin %75'inden fazlası orta ve ortanın altında ekonomik düzeye sahip olup, olgularımızdaki sonuçlar literatürle uyumlu bulunmuştur.¹ Ancak bu oranların hem olgu, hem de kontrol gurubunda benzer olması, ülke geneli düşünüldüğünde ekonomik faktörün belirleyiciliğinin pek baskın olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal kuralların çocuğa aktarılmasında en önemli etkenin aile olduğu genel kabul gören bir gerçektir. Bu aktarımın parçalanmış ve uyumsuz ailelerde yeterince yerine getirilmediği de bilinmektedir. Ailenin parçalanması sonucunda kız çocuğunun küçük yaşta destek ve korunmadan yoksun kalmasının, çocuk için yüksek risk ortamını hazırlayan bir faktör olduğu ileri sürülmüştür.^{3,6}

Çalışmamızda parçalanmış aile oranı %78 olarak bulunmuştur. Bu oranın kontrol grubuna göre anlamlı derecede fazla olduğu gözlenmiştir. Anne yoksunluğunu bu mesleğe eğilimi artıran bir etken olarak değerlendiren çalışmalar vardır. Çalışmamızda 16 yaş öncesinde anne ölüm oranının %26 olması, kontrol grubunda ise, 16 yaş öncesinde anne kaybının hiç olmaması dikkat çekici bulunmuştur.^{1,9}

Bu mesleğe geçişte kalabalık ailenin etkisi olabileceğini savunan çalışmalara benzer şekilde, ailede 4 ve 4'ün üzerinde çocuk sahibi olma oranı %64 olarak bildirilmiştir. Bu meslekteki kadınların çoğunun düşük eğitim düzeyi olan ailelerden geldiği ileri sürülmüştür. Ancak mesleğe geçişte, ailenin eğitim seviyesinin yanında pek çok etkenin rol oynadığını göz ardı etmemek gerektiğini düşünüyoruz. Çalışmamızda eğitimsiz anne-baba oranı kontrol grubu ile uyumlu bulunmuş olup, eğitimsiz babaların oranı %18, annelerin oranı %46 olarak saptanmıştır. Eğitim alanların büyük çoğunluğu ilkökul mezunudur. Başoğlu, yirmi beş yıl önce bu oranları sırasıyla %75.2 ve %93.2 olarak bildirmiştir. Yirmi beş yıllık süre içindeki bu farkın ülke genelindeki okuryazarlık oranındaki artışa bağlanabileceğini düşünmekteyiz.¹

Her iki grupta da annenin primer bakım veren kişi olmasına rağmen, erken yaşta anne kaybı ve ayrılık gibi nedenlerden dolayı olgularımızda üvey anne ve üvey babanın varlığı da (%14) dikkat çekici bulunmuştur. Ailede bakım veren kişinin herhangi bir dönemde yokluğu (%52), ya da bu kişilerden ayrılık (%42) olgularda oldukça yüksekti.

Gerek erken yaşta anne kaybının, gerekse ailede ayrılık nedeniyle oluşan parçalanmışlığın ailede çocuğa verilen şefkati olumsuz etkilediği görülmüştür. Olgular, kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek olmak üzere ailedeki şefkatin güvenilir ve tutarsız olduğunu söylemişlerdir.

Evde kural koyan kişi, kontrol grubunda %84 oranında baba iken, olgularda bu oran %54 olup annenin %34'lük payı da önemli olarak değerlendirilmiştir. Kontrol grubunda %80 oranında açık ve tutarlı olan kuralların, olgu grubunda %76 oranında belirsiz, tutarsız ve sık değişen kurallar olmasının dikkat çekici olduğu düşünülmüştür.

Kronik çocuk tacizinin geliştiği ailelerde, totaliter kontrolün olduğu, konan kuralların çelişkili ve saçma olduğunu bildiren Herman'la sonuçlarımızın uyumlu olduğu görülmüştür.⁷

Toplumsal değerlerin bireye aktarılmasında en önemli etkenin aile olduğu düşünüldüğünde, ailenin çocuğa verdiği eğitimin kalitesi de önem kazanmaktadır. Bunun yanı sıra ailedeki parçalanmışlığın, desteksiz kalan çocuğun yaşamını nasıl olumsuz etkilediği ortadadır. Çalışmamızın, bu guruplara sağlanabilecek destek guruplarının oluşturulmasına yönelik çalışmalara katkıda bulunacağını umuyoruz.

KAYNAKLAR

1. Başoğlu M: Sosyal Psikiyatrik Açından İstanbul'da Yasal Fuhuş. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, 1979.
2. Burges Ann W, Hartmaan CR, Mc Cormac A: Abuse to abuser: antecedents of socially deviant behaviors. *Am J Psychiatry* 1987; 144:1431-1436 .
3. Conte JR: Overview of child sexual abuse. *Rev Psychiatry* 1991; 10:283-355.
4. Davis K: The sociology of prostitution. *Am Soc Rev* 1937; 2:744. (Başoğlu 1979)
5. Daninos AM: Cinsel İlişkiler Tarihi. İstanbul, İletişim Yayınları, 1992, s.1-82.
6. Farley M, Haling N: Prostitution, violence and posttraumatic stress disorder. *NGO Forum Fourth World Conference on Women, Beijing, 1995.*
7. Herman JL: *Trauma and Recovery*. New York, Basic Books, 1992, s.7-115.
8. Hunter SK: *Prostitution is cruelty and abuse to women and children. Prostitution from Academia to Activism, 1992.*
9. Khalof S: Correlates of prostitution: some popular errors and misconceptions. *J Sex Res* 1968; 4:147. (Başoğlu 1979)
10. Lipschitz DS, Kaplan ML, Sorkenn J, Charney P: Childhood abuse, adult assault and dissociation. *Comp Psychiatry* 1996; 37:261-266.
11. Marwitz G, Hörnle R, Lubert EM: *Prostitution als bewältigungsform kinder kindheit erlittenen sexuellen mißbrauchs mit seinen folgen. Gesundheits-Wesen* 1990; 52:658-660.
12. Murphy PA: *Women, Work and Abuse. USA, Paus M. Deutch Press, 1993, s.9-21.*
13. Zlotnick C, Begin A, Shea MT, Pearlstein T: The relationship between characteristics of sexual abuse. *Comp Psychiatry* 1994; 35:465-470.